MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF

Seduta tat-2 ta' Ottubru, 2007

Rikors Numru. 13/2007

James DEMANUELE

vs

AVUKAT ĠENERALI

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors imressaq fis-16 ta’ Marzu, 2007, li bih u għar-raġunijiet hemm imfissra, r-rikorrent talab li (a) l-Qorti ssib li huwa ġarrab ksur tal-artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni (Ewropeja) għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali (aktar ’il quddiem imsejħa “il-Konvenzjoni”) billi “tiddikjara l-*house arrest* li taħtu tqiegħed l-esponenti kien arrest u privazzjoni tal-liberta’” tiegħu; (b) billi ssib ukoll li seħħ ksur multiplu tal-artikoli 5(3), 5(4) u 6(1) tal-istess Konvenzjoni matul il-proċeduri

ġudizzjarji li għadda minnhom; u (ċ) li tagħtih kumpens xieraq għal tali ksur;

Rat it-Tweġiba mressqa mill-intimat fl-10 ta' April, 2007, li biha laqa' għall-pretensjonijiet tar-rikorrent billi qal li jew wħud mill-allegazzjonijiet tar-rikorrent huma ġeneriċi jew li huma infondati. Huwa jgħaddi biex ifisser il-kontestazzjoni tiegħu dwar kull waħda mill-aggravji mressqa mir-rikorrent;

Rat il-verbal tas-smigħ tat-18 ta' April, 2007[1], li bih il-partijiet qablu li bħala provi jistrieħu fuq l-atti proċesswali rilevanti li r-rikorrent għadda minnhom quddiem il-Qorti tal-Maġistrati bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali;

Rat in-Noti mressqin mir-rikorrent fit-18 ta' April, 2007[2] u fl-10 ta' Mejju, 2007[3] bid-dokumenti mehmużin magħhom;

Rat id-degriet tagħha tas-6 ta' Ġunju, 2007, li bih u fuq talba tal-avukat tar-rikorrent, awtorizżat lill-istess rikorrent li jressaq provi dokumentali oħrajn u tat lill-partijiet żmien biex iressqu r-rispettivi Noti ta' Sottomissjonijiet;

Rat li r-rikorrent ma ressaq l-ebda dokumenti ġodda u li l-ebda waħda mill-partijiet ma ressqet in-Nota tagħha fiż-żmien mogħti fl-imsemmi degriet, u għalhekk jekk il-partijiet jew xiħadd minnhom ressaq tali noti wara ż-żmien jew mhux bil-modalita' stabilita, m'hijiex sejra tqishom;

Rat id-degriet tagħha tas-6 ta' Ġunju, 2007, li bih ħalliet il-kawża għal-lum għas-sentenza;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Ikkunsidrat:

Illi b'din l-azzjoni r-rikorrent qiegħed iressaq għadd ta' ilmenti dwar il-proċeduri kriminali li għadda minnhom tul l-

[1] Paġ. 39 tal-proċess
[2] Paġġ. 13 sa 38 tal-proċess
[3] Paġġ. 41 sa 90 tal-proċess

2006. Dawn l-ilmenti jinġabru taħt żewġt irjus ewlenin – l-arrest illegali u nuqqas ta’ smigħ xieraq. Dwar tal-ewwel, huwa jilminta minn tul ta’ żmien u kundizzjonijiet eċċessivi għall-ħelsien tiegħu mill-arrest (liema kundizzjonijiet kienu jammontaw għal ċaħda effettiva minn dak ir-rimedju), mill-fatt li waħda mill-kundizzjonijiet għall-ħelsien mill-arrest kienet li huwa joqgħod id-dar (“*house arrest*”) u li tali kundizzjoni hija efettivament arrest u mhux ħelsien minnu. Dwar tat-tieni, huwa jixli lill-awtoritajiet b’nuqqas ta’ tmexxija b’għaqal u b’ħeffa tal-proċeduri kontrih, u kif ukoll b’nuqqas ta’ smigħ quddiem qorti imparzjali (għaliex biex jikkontesta l-arrest preventiv bħala wieħed illegali kellu jressaq tali lment quddiem l-istess qorti li kienet għamlitlu dawk l-istess kundizzjonijiet);

Illi mill-fatti ewlenin li joħorġu miċ-ċirkostanzi tal-kawża jirriżulta li fl-1 ta’ Settembru, 2005[4], ir-rikorrent tressaq b’arrest quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti Istruttorja bis-saħħa ta’ Mandat ta’ Arrest maħruġ fil-31 ta’ Awissu, 2005, għall-finijiet tal-artikoli 355V u 355AG tal-Kodiċi Kriminali. Hu kien mixli li għamel ħsara volontarja fi ħwejjeġ ħaddieħor, b’theddid u bi ksur ta’ paċi pubblika u kif ukoll li kien reċidiv. F’dik l-ewwel dehra, li ssejħet wara talba magħmula b’rikors dak inhar stess mill-Prosekuzzjoni biex il-Qorti jinfetaħ b’urġenza wara l-ħin, ir-rikorrent wieġeb li ma kienx ħati, ta l-kunsens tiegħu li l-każ ikun trattat bil-proċedura sommarja u talab li jingħata l-ħelsien mill-arrest. Il-Qorti irriżervat li tipprovdi dwar it-talba ’l quddiem wara li tisma’ x-xhieda ta’ waħda mill-kwerelanti[5];

Illi x-xhieda ngħatat waqt smigħ li sar quddiem dik il-Qorti fid-9 ta’ Settembru, 2005[6], f’liema data l-Qorti tal-Maġistrati (diversament presjeduta) laqgħet it-talba tar-rikorrent għal-liberta’ provviżorja. Fl-imsemmi degriet, fost l-oħrajn, il-Qorti imponiet kundizzjoni li r-rikorrent imputat jiddepożita s-somma ta’ għaxart elef lira Maltin (Lm 10,000), minbarra garanzija personali fis-somma ta’ għaxart elef lira maltin (Lm 10,000), u li ma joħroġx mid-

[4] Paġġ. 41-2 tal-proċess
[5] Paġ. 43 tal-proċess
[6] Paġġ. 48 sa 54 tal-proċess

dar tal-ġenituri tiegħu f'numru 27 (7?), "Dar ir-Redentur", Triq George Caruana, Ħal Tarxien[7];

Illi sar smigħ ieħor fit-23 ta' Settembru, 2005, li matulu tressqet xhieda oħra min-naħa tal-Prosekuzzjoni u dak inhar stess il-Maġistrat inkwirenti iddekretat li kien hemm elementi biżżejjed biex ir-rikorrent jitqiegħed taħt att ta' akkuża u bagħtet l-atti lill-Avukat Ġenerali[8];

Illi fid-9 ta' Novembru, 2005[9], ir-rikorrent reġa' tressaq quddiem dik il-Qorti u l-Prosekuzzjoni żiedet xi akkużi oħrajn fil-konfront tiegħu. B'rikors imressaq minnu erbat ijiem qabel dak is-smigħ[10], ir-rikorrent reġa' talab li jingħata l-ħelsien effettiv mill-arrest u dan billi titneħħa l-kundizzjoni tad-depożitu li l-Qorti kienet għamlitlu fl-okkażjoni meta ikkonċedietlu l-ħelsien mill-arrest. L-intimat ma kienx oppona għat-talba, imma talab li l-Qorti tobbliga lir-rikorrent li jressaq garanzija xierqa minn terza persuna u mhux il-garanzija personali tiegħu[11]. B'degriet tad-9 ta' Novembru, 2005[12], dik il-Qorti laqgħet it-talba tar-rikorrent billi ordnat li "d-depożitu impost jista' jiġi provdut minn terz idoneu". Ir-rikorrent reġa' ressaq rikors jumejn wara[13] biex dik il-Qorti tibdel id-degriet tagħha għaliex dak id-degriet ma kienx neħħa l-kundizzjoni tad-depożitu, kif kien talabha, u biex minflok, tagħti kull provvediment ieħor taħt l-artikolu 577 tal-Kodiċi Kriminali. B'degriet tagħha tas-16 ta' Novembru, 2005[14], dik il-Qorti ċaħdet it-talba tar-rikorrent;

Illi r-rikorrent reġa' ressaq rikors ieħor fit-18 ta' Novembru, 2005[15], taħt l-artikolu 412B tal-Kodiċi Kriminali biex jitlob li l-Qorti tal-Maġistrati tipprovdi dwar il-legalita' tal-arrest tiegħu. Jidher li, b'degriet mogħti dak inhar stess wara li tressqet Tweġiba min-naħa tal-intimat, il-Qorti tal-Maġistrati ċaħdet it-talba tar-rikorrent u iddikjarat li l-arrest kien wieħed legali. Iżda fit-28 ta' Novembru, 2005, l-

[7] Paġ. 144 tal-Att tal-Akkuża
[8] Paġ. 61 tal-proċess
[9] Paġ. 62 tal-proċess
[10] Paġ. 67 tal-proċess
[11] Paġ. 69 tal-proċess
[12] Paġ. 70 tal-proċess
[13] Paġ. 71 tal-proċess
[14] Paġ. 74 tal-proċess
[15] Paġġ. 77-8 tal-proċess

intimat ressaq rikors biex jiġbed l-attenzjoni tal-Qorti li, skond l-imsemmi artikolu 412B, il-Qorti riedet issejjaħ smigħ qabel tipprovdi dwar talba bħal dik, u għalhekk talabha tħassar "*contrario imperio*" d-degriet kamerali tagħha u tordna li ssir it-trattazzjoni quddiemha. Dik il-Qorti laqgħet it-talba, ħassret id-degriet tagħha tat-18 ta' Novembru, u appuntat is-smigħ għall-għada. B'degriet mogħti fid-29 ta' Novembru, 2005[16], u wara s-smigħ dik il-Qorti ċaħdet it-talba tar-rikorrent u ikkonfermat id-degrieti tagħha ta' qabel li d-detenzjoni tar-rikorrent kienet waħda legali;

Illi b'degriet mogħti fid-19 ta' Diċembru, 2005, il-Qorti laqgħet it-talba tar-rikorrent għall-għoti ta' kundizzjonijiet ġodda tal-ħelsien mill-arrest billi, filwaqt li żammet sħiħa l-kundizzjoni tad-depożitu, naqqset l-ammont minn għaxart elef lira (Lm 10,000) għal mitejn u ħamsin lira (Lm 250), u għolliet l-ammont tal-garanzija personali għal għoxrin elf lira Malin (Lm 20,000). Ir-rikorrent għamel id-depożitu (sewwasew sar minn missieru) fil-21 ta' Diċembru, 2005, u nħeles mill-arrest;

Illi waqt is-smigħ tat-13 ta' Frar, 2006, l-avukat difensur tar-rikorrent reġa' f'ismu talab li jitneħħielu l-obbligu li ma joħroġx mid-dar u biex "minflok jiġu imposti kundizzjonijiet oħra biex hu jkun jista' jfittex xogħol u jaħdem". B'degriet tat-13 ta' Frar, 2006, it-talba ma ntlaqgħetx. Imma, b'degriet ieħor tal-istess Qorti mogħti dak inhar ukoll (din id-darba fuq talba tal-Prosekuzzjoni fid-dawl ta' xi provvedimenti mogħtijin mill-Qorti Ċivili Sezzjoni Familja dwar jeddijiet ta' aċċess tar-rikorrent għal bintu), ir-rikorrent kien awtorizzat biex, fil-jiem u l-ħinijiet tal-aċċess u b'nofs siegħa qabel u nofs siegħa wara dawk il-ħinijiet, ikun jista' jħalli d-dar "akkumpanjat minn uffiċjal tal-Pulizija .... (u) wara dan, għandu jerġa' jirritorna lura d-dar taħt l-istess akkompanjament tal-uffiċjal tal-Pulizija";

Illi b'rikors imressaq mill-Kummissarju tal-Pulizija fil-21 ta' Frar, 2006, il-Qorti tal-Maġistrati ntalbet biex hu jitressaq b'urġenza quddiemha ħalli jwieġeb għax-xilja li kien kiser

[16] Paġ. 82 tal-proċess

kundizzjoni tal-liberta' provviżorja. Il-Qorti sejħet smigħ dak inhar stess. Matul dak is-smigħ, l-avukat tar-rikorrent qanqal kwestjoni kostituzzjonali u talab lil dik il-Qorti tagħmel Riferenza għall-finijiet tal-artikolu 4(3) tal-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta dwar allegat ksur tal-artikoli 5(4) u 13 tal-Konvenzjoni. Ma jidhirx li dik il-Qorti tat xi provvediment dwar dik it-talba;

Illi l-Prosekuzzjoni ressqet żewġ rikorsi oħra biex titlob ir-ri-arrest tar-rikorrent minħabba allegat ksur tal-kundizzjonijiet tal-liberta' provviżorja. L-ewwel rikors tressaq fit-13 ta' April, 2006, imma l-Qorti ċaħditu b'degriet tat-18 ta' April, 2006, wara li semgħet lill-partijiet u qieset it-Tweġiba li ressaq ir-rikorrent dak inhar[17]. It-tieni wieħed tressaq fl-24 ta' April, 2006, b'riferenza għal episodju ieħor li nqala' ftit jiem qabel. Waqt is-smigħ tal-kawża fit-3 ta' Mejju, 2006, ir-rikorrent kien iddikjara personalment li temporanjament ma kienx ser jużufruwixxi aktar mid-degriet mogħti fit-13 ta' Frar, 2006, fejn kien awtoriżżat jaċċedi għal bintu taħt skorta mill-Pulizija. Fit-8 ta' Mejju, 2006, b'degriet mogħti mill-Qorti tal-Maġistrati dwar iż-żewġ rikorsi tal-Prosekuzzjoni tal-21 ta' Frar, 2006, u tal-24 ta' April, 2006, r-rikorrent reġa' ġie arrestat għall-finijiet tal-artikolu 579 tal-Kodiċi Kriminali wara dik il-Qorti sabet li hu kien fil-fatt kiser il-kundizzjonijiet tal-liberta' provviżorja;

Illi fis-7 ta' Lulju, 2006, il-Qorti tal-Maġistrati bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali sabet lir-rikorrent ħati tal-akkużi mressqin kontrih u ikkundannatu għal piena ta' tmintax-il xahar ħabs, rabtitu b'garanzija li ma jimmolestax lill-kwerelanti għal żmien sena u issospendietlu l-liċenza tas-sewqan għal żmien sentejn. Ir-rikorrent appella minn dik is-sentenza fl-14 ta' Lulju, 2006[18]. B'sentenza mogħtija fis-16 ta' Novembru, 2006[19], l-appell tar-rikorrent intlaqa' f'parti minnu u l-Qorti tal-Appell Kriminali naqqset il-piena li r-rikorrent kien ingħata mill-ewwel Qorti billi ikkundannatu għall-piena ta' ħabs ta' sena, xahar u ħmistax-il jum li "minnhom ikun irid jitnaqqas kull żmien li hu għamel taħt arrest preventiv BISS in konnessjoni ma'

---

[17] Paġ. 84 tal-proċess
[18] Paġġ. 89-90 tal-proċess
[19] Appell Nru. 254/06JGD

dan il-każ" u kif ukoll li ż-żmien tal-garanzija kellu jibda jgħaddi minn dak inhar filwaqt li ż-żmien tas-sospensjoni tal-liċenza tas-sewqan kellu jibda jgħaddi minn nofs il-lejl. Ir-rikorrent effettivament inħeles dak inhar li ngħatat is-sentenza mill-Qorti tal-Appell Kriminali, għaliex iż-żmien tal-piena mogħtija kien anqas miż-żmien kollu li r-rikorrent kien inżamm taħt arrest preventiv. Fis-16 ta' Marzu, 2007, ir-rikorrent fetaħ din il-kawża;

Illi f'dan il-waqt, il-Qorti jidhrilha li għandha tosserva li l-mod kif tressqu l-provi fattwali dwar il-ġrajjiet li minnhom ir-rikorrent jislet l-ilmenti tiegħu kien wieħed ta' nofs kedda u mhux sħiħ. Ir-rikorrent innifsu kien qal li kien għad fadallu dokumenti oħrajn xi jressaq, imma ma wasal qatt biex jagħmel dan. Min-naħa tiegħu, l-intimat aċċetta l-awtentiċita' ta' dawk il-provi u ħalla kollox hemm. Dan tellef ħafna ħin lill-Qorti biex tkun tista' tapprezza l-qafas tal-ġrajjiet li dwarhom ir-rikorrent bena din il-kawża tiegħu. Il-Qorti ntebħet li dawk il-provi li ressaq ir-rikorrent man-Nota tiegħu waqt is-smigħ tal-10 ta' Mejju, 2007, ittieħdu kollha mill-proċess tal-kawża kriminali li għadda minnha. Il-Qorti għalhekk ma tistax tifhem għaliex l-istess rikorrent kien selettiv fl-għażla ta' dawn il-provi, ladarba l-proċess jidher li kien f'idejh, u għaliex naqas li jressaq provi fattwali essenzjali – bħal, per eżempju, d-degriet li bih ingħata l-ħelsien mill-arrest u oħrajn li varjawh – li bihom din il-Qorti kienet tkun f'qagħda wisq aħjar li tapprezza n-natura tal-ilmenti tiegħu u l-qafas kronoloġiku li fih seħħew il-ġrajja kollha;

Illi l-Qorti sejra issa tagħmel il-konsiderazzjonijiet ta' natura legali marbutin mal-ilmenti tar-rikorrent fl-ordni li huwa ressaqhom;

Illi qabel xejn il-Qorti tħoss li jixraq tosserva li għalkemm ir-rikorrent iressaq bosta lmenti dwar allegati ksur ta' jeddijiet fondamentali taħt l-artikoli 5 u 6 tal-Konvenzjoni, jidher li l-għan ewlieni tiegħu huwa dak li jiffoka fuq il-kwestjoni dwar jekk l-obbligu li ma joħroġx mid-dar bħala waħda mill-kundizzjonijiet imposti fuqu meta ngħata l-liberta' provviżorja jikkostitwixi, bħala fatt, għamla oħra ta' arrest u mhux sempliċi kundizzjoni għall-għoti tal-ħelsien

mill-arrest. Jekk it-tweġiba għal din il-kwestjoni tkun affermattiva, r-rikorrent allura jgħid li dak il-"*house arrest*" kien jikkostitwixxi arrest illegali għaliex inżamm f'dik il-qagħda għal żmien itwal minn dak li kien jeħel kieku nstab ħati tal-akkużi mressqa kontrih;

Illi bħala kunsiderazzjoni ġenerali, l-artikolu 5 tal-Konvenzjoni jiggarantixxi l-ħelsien fiżiku ta' kull individwu mill-għemejjel arbitrarji tal-istat li bihom jindaħal f'dan il-jedd[20]. Imma l-jedd tal-liberta' fiżika m'huwiex wieħed assolut. "*It must give way where vital community interests are at stake. Accordingly, a person may be deprived of his or her liberty, but only if the exercise of powers of arrest and detention by state authorities is governed by due process of law and consistent with recognised standards. ... The deprivation of liberty can be distinguished from the 'control of movement' or 'restriction of movement' which is governed by Article 2 of Protocol 4 to the Convention*"[21];

Illi, fil-qosor, jista' jingħad li biex iċ-ċaħda tal-liberta' personali ma tkunx tikser id-dispożizzjonijiet tal-artikolu 5 tal-Konvenzjoni, jeħtieġ li (a) dik iċ-ċaħda tkun imwettqa skond proċedura stabilita b'liġi, u (b) li ż-żamma jew arrest ikunu legalment ġustifikati sakemm (ċ) tkun tgħodd dwarha mqar waħda mis-sitt raġunijiet maħsuba fl-artikolu 5(1);

Illi bħala **l-ewwel aggravju** r-rikorrent jgħid li ġarrab ksur tal-artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni "u dan f'diversi punti". L-imsemmi artikolu tal-liġi jipprovdi li "*Kull min ikun arrestat jew detenut skond id-dispożizzjonijiet tal-paragrafu (1)(ċ) ta' dan l-artikolu għandu jinġieb minnufih quddiem imħallef jew funzjonarju ieħor awtorizzat b'liġi biex jeżerċita setgħa ġudizzjarja u jkollu dritt għal proċeduri fi żmien raġonevoli jew għal ħelsien waqt pendenza tal-proċeduri. Il-ħelsien jista' jkun taħt kundizzjoni ta' garanziji biex jidher għall-proċeduri*";

---

[20] QEDB **6.11.1980** fil-kawża fl-ismijiet ***Guzzardi vs Italja*** (Applik. Nru. 7367/76) par. 92, fost l-oħrajn

[21] Clayton & Tomlinson *The Law of Human Rights* (2002) par 10.82 u 10.86, paġġ. 478 u 480

Illi l-artikolu 5(1)(ċ) tal-Konvenzjoni huwa wieħed minn sitt ċirkostanzi li l-istess artikolu jqis bħala arrest jew detenzjoni ta' persuna bħala eċċezzjoni għall-jedd li ħadd ma jkun imċaħħad mil-liberta' tiegħu innifsu u sakemm tali arrest jew żamma jkunu skond proċedura preskritta bil-liġi. B'dan wieħed jifhem li tali proċedura trid tkun (a) kif preskritta mil-liġi nazzjonali applikabbli, imqabbla ma' dak li tippreskrivi l-Konvenzjoni nnifisha (magħdudin il-prinċipji ġenerali li l-istess Konvenzjoni tħaddan f'dan ir-rigward) u (b) li ma tkunx proċedura arbitrarja[22]. Minbarra dan, il-Konvenzjoni tisħaq ukoll li f'kull waħda mis-sitt ċirkostanzi msemmija fl-artikolu 5(1) l-arrest jew iż-żamma jkun wieħed "legali", mifhum fl-istess termini li għadhom kemm issemmew;

Illi l-imsemmi artikolu 5(1)(ċ) jikkontempla każ ta' "*arrest jew detenzjoni skond il-liġi ta' persuna effettwata sabiex tiġi miġjuba quddiem l-awtorita' legali kompetenti fuq suspett raġonevoli li tkun ikkommettiet reat jew meta jkun raġonevolment meħtieġ biex jiġi evitat li tikkommetti reat jew li taħrab wara li tkun għamlet reat*";

Illi l-każijiet maħsuba fl-artikolu 5(1) tal-Konvenzjoni, ħlief għall-ewwel ċirkostanza, kollha japplikaw f'kuntest fejn ma jkunx għad hemm kundanna definittiva u fejn ir-raġunijiet maħsuba għaċ-ċaħda tal-liberta' tal-persuna huma kollha "kawtelatorji" għal xi għan jew ieħor marbut mal-ordni pubbliku. Għalhekk ingħad li dawk iċ-ċirkostanzi għandhom jingħataw tifsira ristretta għall-aħħar u m'għandhom bl-ebda mod jitwessgħu b'tiġbid jew b'analoġija, għaliex ilkoll jimmilitaw kontra l-prinċipju li l-bniedem huwa meqjus innoċenti sakemm ma jkunx instab ħati[23], u kif ukoll tal-prinċipju konvenzjonali ewlieni li l-ħelsien tal-bniedem huwa prijorita';

Illi l-kwestjoni li għandha quddiemha din il-Qorti fil-każ tal-lum tqanqal il-mistoqsija jekk kemm-il darba, ladarba r-rikorrent ingħata l-liberta' provviżorja (u b'effett minn dak il-ħin), jibqax japplika għalih l-artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni.

---

[22] QEDB **24.10.1979** fil-kawża fl-ismijiet ***Winterwerp vs L-Olanda*** (Applik. Nru. 6301/73) par 45
[23] Art. 6(2)

Ladarba persuna effettivament tinħeles mal-għoti tad-degriet tal-ħelsien mill-arrest ma jidhirx li wieħed jista' jibqa' jgħid li dik il-persuna għadha arrestata jew miżmuma. Għalhekk, li kieku l-persuna li tingħata l-ħelsien mill-arrest tkun f'qagħda li twettaq il-kundizzjonijiet ta' tali ħelsien, ma jkunx għad hemm fil-konfront tagħha stat ta' arrest jew detenzjoni kif mifhum fl-artikolu 5 tal-Konvenzjoni;

Illi minn din il-konsiderazzjoni jitnisslu żewġ ħsibijiet. L-ewwel wieħed hu li l-liberta' provviżorja m'hijiex ħelsien assolut imma wieħed kondizzjonat. Għalhekk, kif ġeneralment jiġri, persuna li tingħata l-liberta' provviżorja minn Qorti trid toqgħod għal numru ta' kundizzjonijiet ilkoll maħsuba biex jiżguraw li dik il-persuna tidher quddiem il-Qorti meta jmissha u li ma tagħmel xejn li bih tista' ddennes il-każ tagħha jew twettaq reat sakemm tkun għadha hekk marbuta. Kemm hu hekk, huwa awtorevolment stabilit li "*wherever conditional bail would be a satisfactory solution, it is to be preferred to a custodial remand – a point particularly relevant where the risk of absconding is the primary reason for continued detention. Permissible conditions of bail under article 5(3) include a requirement to surrender travel documents and driving documents, the imposition of a residence requirement, and the provision of a sum of money as a surety or security*"[24]. It-tieni wieħed hu li l-kundizzjonijiet tal-liberta' provviżorja jridu jkunu tali li l-persuna li għaliha japplikaw tkun f'qagħda li twettaqhom u ma jkunux isarrfu f'"arrest" taħt sura oħra;

Illi l-ilmenti ewlenin tar-rikorrent jinbnew madwar dan it-tieni ħsieb. Huwa jgħid li l-kundizzjonijiet tad-depożitu u li ma joħroġx mid-dar magħmulin mill-Qorti fid-degriet tagħha tad-9 ta' Settembru, 2005, li bih ħelsitu mill-arrest kienu, effettivament, ċaħda tal-ħelsien mill-arrest;

Illi, minn dan kollu joħroġ li biex jitqies jekk l-ewwel ilment tar-rikorrent huwiex mistħoqq, iridu tabilfors jitqiesu wieħed wieħed l-ilmenti l-oħrajn;

---

[24] Emmerson & Ashworth *Human Rights and Criminal Justice* (Sweet & Maxwell, 2001), par 13-21, paġġ. 324-5

Illi dwar **it-tieni lment tar-rikorrent** irid jingħad li l-liġi nnifisha tipprospetta l-jedd ta' kull imputat jew akkużat li jingħata l-ħelsien mill-arrest, fuq talba tiegħu meta jagħti garanzija tajba li jidher għal kull att tal-proċess, taħt dawk il-kundizzjonijiet li l-Qorti jkun jidhrilha xierqa li timponi[25], fosthom l-għoti ta' garanzija[26]. L-ammont tal-garanzija għandu dejjem ikun fil-limiti stabiliti mil-liġi[27], skond il-kundizzjonijiet tal-imputat, ix-xorta u l-kwalita' tar-reat, u ż-żmien tal-piena li għaliha r-reat ikun suġġett[28]. Il-garanzija ssir jew billi jinġieb pleġġ tajjeb li jintrabat bil-miktub li jagħmel tajjeb għall-obbligazzjoni tal-akkużat jew imputat li jkun[29], jew billi jsir depożitu tas-somma tal-garanzija jew it-tressiq ta' rahan li jiswa daqs is-somma, jew ukoll bl-obbligazzjoni personali waħedha tal-imputat[30]. Il-liġi taħseb ukoll għall-każ fejn imputati mixlija b'reat li jaqbżu l-kompetenza tal-Qorti tal-Maġistrati bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali jistgħu jingħataw il-ħelsien mill-arrest mingħajr garanzija jekk kemm-il darba ma jkunx hemm oppożizzjoni mill-Avukat Ġenerali għal talba f'dan is-sens u fejn l-istess imputati huma fqar u nies ta' morali tajba[31];

Illi l-qofol kollu tal-ħelsien mill-arrest huwa dak li jħares il-prinċipju tal-preżunzjoni tal-innoċenza tal-persuna mixlija[32] u fl-istess waqt jagħmel tajjeb għall-possibilita' li l-każ kontra l-persuna miżmuma jieħu ż-żmien xieraq tiegħu mingħajr ma jxekkel aktar minn kemm meħtieġ il-jedd tal-istess persuna għal-liberta' tagħha. F'dan ir-rigward, għalhekk, l-għan tal-ħelsien mill-arrest ikun prinċipalment – iżda mhux bilfors esklussivament – dak li jiżgura li l-persuna meħlusa ma tonqosx li tidher fil-każ tagħha kull meta tissejjaħ għal dan. Għalhekk, Qorti għandha tagħti l-ħelsien mill-arrest biss fejn tkun soddisfatta li l-preżenza tal-persuna mixlija fil-proċeduri kontra tagħha tkun garantita[33];

---

[25] Art. 574(1) tal-Kap 9
[26] Art. 574A(7) tal-Kap 9
[27] Art. 584 tal-Kap 9
[28] Art. 576 tal-Kap 9
[29] Art. 577(1) tal-Kap 9
[30] Art. 577(2) tal-Kap 9
[31] Art. 577(4) tal-Kap 9
[32] Art. 39(5) tal-Kostituzzjoni u l-art. 6(2) tal-Konvenzjoni
[33] Kost. **4.1.2002** fil-kawża fl-ismijiet ***Ellul vs Avukat Ġenerali*** (Kollez. Vol: **LXXXVI.i.1**)

Illi dan iġib li l-garanzija li l-Qorti tordna bħala kundizzjoni biex jingħata l-ħelsien mill-arrest m'għandhiex isservi bħala xi għamla ta' kumpens għad-dannu mwettaq bir-reat[34]. Fuq kollox, l-ammont tal-garanzija għandu jkun raġonevoli, fis-sens li għandu jservi sewwa – imma mhux aktar milli meħtieġ – biex jiżgura li l-persuna mixlija ma tonqosx milli tidher għall-kawża tagħha u ma titħajjarx li tgħib, twettaq reat ieħor jew taħrab[35]. Għalhekk, fejn l-ammont tal-garanzija jisboq dan l-għan, jista' ikun hemm lok għall-ksur tad-dispożizzjonijiet relattivi tal-Konvenzjoni[36];

Illi huwa wkoll stabilit li l-obbligu li l-imputat jitressaq u jiġi proċessat fi żmien raġonevoli mhuwiex għażla minflok jingħata l-ħelsien mill-arrest[37]. Dan għaliex il-ħelsien mill-arrest huwa obbligu li xorta waħda jrid jitqies jekk kemm-il darba jinġiebu garanziji biżżejjed li bihom tonqos il-biżgħa li l-imputat ma jaħrabx;

Illi ta' min jgħid iżda li d-dispożizzjonijiet tal-artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni jistgħu jitqanqlu biss fil-qafas ta' arrest li għalihom japplika l-artikolu 5(1)(ċ) u mhux wieħed li għalih japplika l-artikolu 5(1)(b)[38], u dan billi wieħed għandu jagħmel distinzjoni bejn arrest preventiv u "privazzjoni tal-liberta' personali in segwitu għal kundanna minn Qorti"[39];

Illi huwa meħtieġ li wieħed jiftakar li l-Konvenzjoni tagħmel distinzjoni netta wkoll dwar l-oriġni tad-detenzjoni ta' persuna. Huwa minħabba f'hekk li jrid jingħad li s-setgħa ta' din il-Qorti li tqis iċ-ċirkostanzi tal-għoti, ċ-ċaħda jew ir-revoka tal-liberta' proviżorja hija waħda limitata fis-sens li m'għandhiex tindaħal f'dawk l-aspetti li bir-rieda espressa tal-liġi jaqgħu fis-setgħa mħollija f'idejn qrati oħrajn. B'hekk jiġi li l-kompetenza ta' Qorti Ċivili fil-vesti

---

[34] QEDB **27.6.1968** fil-kawża fl-ismijiet ***Neumeister vs Awstrija*** (Applik. Nru. 1936/63) par 13-4

[35] Jacobs _The European Convention on Human Rights_, paġ. 71

[36] Harris, O'Boyle & Warbrick _Law of the European Convention on Human Rights_ (1995), paġ. 143

[37] QEDB **27.6.1968** fil-kawża fl-ismijiet ***Wemhoff vs ir-Repubblika Federali tal-Ġermanja*** (Applik. Nru. 2216/64) par. A5 sa A7

[38] App. Kost. **26.7.1993** fil-kawża fl-ismijiet ***Żahra vs L-Onor. Prim Ministru*** (Kollez. Vol:**LXXVII.i.95**)

[39] App. Kost. **31.7.1998** fil-kawża fl-ismijiet ***Buġeja vs Direttur tal-Ħabs et*** (Kollez. Vol: **LXXXII.i.119**)

kostituzzjonali tagħha hija limitata li tiżgura li d-dritt fondamentali tal-akkużat għall-ħelsien mill-arrest preventiv (sakemm għadhom għaddejjin proċeduri kriminali kontrih) ikun imħares u miżmum fil-limiti stabiliti mill-istess Konvenzjoni. Dan isir billi jiġi assikurat li Qorti kompetenti li tqis talba għall-ħelsien mill-arrest preventiv (kemm sakemm jew jekk tilqa' tali talba, kemm jekk tiċħadha) tkun għamlet dan b'applikazzjoni u rispett sħiħ tal-garanziji kostituzzjonali jew konvenzjonali. U din il-Qorti m'għandhiex tindaħal aktar fl-operat ta' Qorti bħal dik sakemm ma jkunx jidher "eċċess manifest fl-applikazzjoni" tagħha ta' dawk il-prinċipji jew kriterji kostituzzjonali jew konvenzjonali. B'mod partikolari, ir-raġonevolezza tal-ammont tal-garanzija li jkun determinat minn dik il-Qorti li tkun tat l-ordni għall-ħelsien mill-arrest bil-kundizzjonijiet fih stipulati m'għandhiex bħala regola tiġi mistħarrġa u sindakata minn Qorti ta' kompetenza ċivili jew "kostituzzjonali". "Tista' eċċezzjonalment tkun minnha sindakabbli jekk jirriżulta li l-*quantum* hu manifestament irraġonevoli u irraġġunġibbli b'mod li d-dritt tal-akkużat li jitlob il-ħelsien proviżorju jkun ġie għal kollox newtralizzat fil-prattika, jekk mhux fit-tejorija"[40];

Illi huwa stabilit li meta Qorti tiġi biex tqis jekk għandhiex teħles persuna mill-arrest, hija għandha tħares lejn dawk il-kundizzjonijiet li jistgħu jwasslu biex jiġi ffissat l-ammont xieraq tal-garanzija li dik il-persuna trid tagħti biex tkun tista' tinħeles. Għalhekk, meta l-liġi[41] ssemmi bħala waħda mill-kriterji "il-kundizzjoni tal-imputat", mhijiex qegħda tfisser biss il-qagħda finanzjarja tiegħu. Jeħtieġ, għalhekk, li Qorti tqis kemm kriterji oġġettivi (marbuta max-xorta u l-għamla tar-reat u l-piena tiegħu)[42] u kif ukoll dawk suġġettivi li jintrabtu mal-kundizzjoni tal-imputat (magħduda magħha, per eżempju, l-qagħda soċjali tiegħu, id-dipendenza tiegħu fuq ħaddieħor, u x-xogħol tiegħu jekk ikun il-każ)[43]. Minbarra dan, tqies ukoll li meta l-Qorti tiffissa garanziji f'somom ta' flus, hija trid tħares lejn il-

---

[40] App. Kost. **31.7.1998** fil-kawża fl-ismijiet ***Gauċi vs Avukat Ġenerali*** (Kollez. Vol: **LXXXII.i.140**)
[41] Art. 576 tal-Kap 9
[42] Art. 584 tal-Kap 9
[43] Kost **10.7.1990** fil-kawża fl-ismijiet ***Mifsud et vs Prim Ministru et*** (Kollez. Vol: **LXXIV.i.127**)

meżżi finanzjarji tal-imputat u kif ukoll ta' dawk il-persuni li qegħdin joffru li jgħinuh billi jidħlu garanti, b'mod li eqreb ma jkunu dawk il-persuni mal-imputat, aktar tkun tiswa l-garanzija billi l-imputat iħossu aktar obbligat li jħares il-kundizzjonijiet tal-ħelsien tiegħu mill-arrest[44];

Illi din il-Qorti tqis li fi kwestjoni ta' ħelsien mill-arrest, il-prinċipju tal-liberta' tal-persuna huwa r-regola u li l-arrest jew iż-żamma tagħha għandu jitqies bħala eċċezzjoni[45]. Il-preżunzjoni hija favur il-liberta' tal-persuna u r-rikorrent ma għandu għalfejn jipprova xejn aktar mill-fatt li huwa nżamm miżmum taħt arrest u li huwa kien imċaħħad mill-ħelsien minn dak l-arrest. Huwa l-intimat li għandu l-piż tal-prova li jikkonvinċi lill-Qorti li kienu jirrikorru l-estremi li jiġġustifikaw li ma tingħatax il-liberta' provviżorja[46]. Minbarra dan, fi żminijiet mill-aktar qrib, ingħatat mill-ogħla Qorti tagħna dimensjoni u tifsira aġġornata għad-deċiżjonijiet tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem fir-rigward tad-dispożizzjonijiet tal-Kodiċi Kriminali dwar il-liberta' proviżorja. Dan fis-sens li jrid jintwera għas-sodisfazzjon tal-Qorti li, f'kull waqt li persuna akkużata b'reat tinżamm arrestata, flimkien mar-raġonevolezza tas-suspett li dik il-persuna wettqet tali reat, irid jintwera wkoll li hemm raġunijiet ta' interess pubbliku rilevanti u suffiċenti biżżejjed biex jiġġustifikaw iżjed indħil fid-dritt tal-ħelsien personali ta' dik il-persuna[47];

Illi taħt dan l-ilment, ir-rikorrent isemmi żewġ ċirkostanzi li bihom huwa jgħid li ġarrab ksur tal-jedd tiegħu. Huwa jsemmi t-tul ta' żmien u l-kundizzjonijiet imposti li minħabba fihom seħħet "fattwalment negazzjoni" ta' dak il-jedd. Biex tali lment ikun mistħarreġ kif imiss, ikun xieraq li wieħed jerġa' jara kif seħħew il-fatti;

Illi fil-każ preżenti, l-Qorti kienet imponiet fuq ir-rikorrent ħlas ta' depożitu ta' Lm 10,000 minbarra garanzija

---

[44] P.A. Kost. GC **1.7.1999** fil-kawża fl-ismijiet ***Mario Pollacco vs Kummissarju tal-Pulizija et*** (mhix pubblikata)
[45] App. Kost. **15.2.1991** fil-kawża fl-ismijiet ***Bartolo et vs Aġent Reġistratur tal-Qorti et*** (Kollez. Vol: **LXXV.i.84)**
[46] P.A. Kost GV **14.12.2000** fil-kawża fl-ismijiet ***Meinrad Calleja vs Avukat Ġenerali et*** (mhix pubblikata)
[47] App. Kost. **22.11.2000** fil-kawża fl-ismijiet ***Bartolo vs Avukat Ġenerali*** (Kollez. Vol: **LXXXIV.i.392**)

personali ta' Lm 10,000 oħrajn. Meta r-rikorrent kien ilminta li ma kellux minn fejn iressaq somma kbira bħal dik, il-Qorti kienet bidlet id-degriet tagħha fis-sens li talbitu jressaq depożitu permezz ta' terza persuna. Meta hawn ukoll ir-rikorrent wera li ma kienx se' jasal, il-Qorti kienet bidlet il-kundizzjoni u baxxietha għal depożitu ta' Lm 250 u għolliet is-somma tal-garanzija personali billi rduppjatha. F'kull okkażjoni matul dan il-proċess, il-Qorti tal-Maġistrati kienet semgħet lill-partijiet u l-provi li kellhom iressqu u mxiet mal-prinċipju fuq imsemmi, filwaqt li fissret il-premuri tagħha li wassluha biex timponi dawk il-kundizzjonijiet. Dan il-proċess dam għaddej tliet xhur u għaxart ijiem. Filwaqt li minn dan kollu jirriżulta li l-kundizzjonijiet magħmulin oriġinarjament għall-għoti tal-liberta' provviżorja lir-rikorrent setgħu kienu lil hinn mill-possibilita' li jkun jista' jwettaqhom, jibqa' wkoll il-fatt li r-rikorrent kellu għad-dispożizzjoni tiegħu rimedji li nqeda bihom biex, eventwalment, ingħata tali ħelsien u li r-rikorrent kellu aċċess sħiħ għall-Qorti biex ikun jista' jikseb tali ħelsien. Huwa fil-fatt kiseb tali ħelsien u baqa' jgawdih sakemm, b'għamilu stess, tilfu matul iż-żmien li l-kawża tiegħu kienet għadha qegħda tinstema'. F'dan ir-rigward, wieħed jista' jgħid li t-tħassib li kienet uriet il-Qorti tal-Maġistrati dwar ir-rikorrent qabel ma bidlet ċerti kundizzjonijiet tal-ħelsien mill-arrest ma kienx għal kollox barra minn postu;

Illi fil-fehma tal-Qorti il-fatt li tali ħelsien ma nkisibx minnufih imma wara li l-Qorti tal-Maġistrati riedet taċċerta ruħha li r-rikorrent ma kienx sejjer lura minn kelmtu dwar il-kundizzjonijiet imposti fuqu ma jġibx b'hekk li seħħ ksur tal-artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni. Dan jingħad għaliex it-tliet kundizzjonijiet li jitlob dak l-artikolu – jiġifieri li l-persuna mixlija titressaq bla dewmien quddiem imħallef "jew funzjonarju ieħor awtorizzat b'liġi biex jeżerċita setgħa ġudizzjarja", li jingħata l-ħelsien waqt il-pendenza tal-proċeduri u li l-arrest tiegħu kien imsejjes fuq suspett raġonevoli li huwa kien wettaq reat – kollha rriżultaw applikabbli għall-każ tiegħu, u kollha seħħew fi żmien raġonevoli kif irid dak l-artikolu. Din il-konsiderazzjoni tgħodd kemm għal dik il-parti tal-ilment li jitkellem dwar id-dewmien taż-żmien biex ingħatat il-liberta' mill-arrest u kif

ukoll dik dwar l-ebusija tal-kundizzjonijiet li l-Qorti tal-maġistrati dehrilha li kellha timponi;

Illi fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, il-Qorti tasal għall-fehma li t-tieni lment tar-rikorrent ma jistax jintlaqa';

Illi dwar **it-tielet ilment tar-rikorrent** relattiv għall-"*house arrest*" jibda biex jingħad li l-liġi tagħna ma tipprovdix espressament għall-arrest fid-dar ta' dak li jkun. Jidher li l-"*house arrest*" kif applikat mill-Qrati tagħna huwa arranġament magħmul fil-kuntest tal-għoti tal-liberta' provviżorja u bħala waħda mill-kundizjonijiet marbuta mal-għoti ta' dik il-liberta'[48]. Fil-bidu, kien hemm il-prattika li timponi lill-imputat hekk meħlus li ma jibqax barra minn daru f'ċerti ħinijiet, iżda wara jidher li saret estensjoni tal-kundizzjoni billi żżomm lill-imputat milli joħroġ minn daru f'kull ħin jekk mhux b'awtorizżazzjoni speċifika tal-Qorti li tkun tagħtu l-ħelsien mill-arrest;

Illi l-Qrati tagħna jidher li jqisu l-kundizzjoni tal-"*house arrest*" bħala kundizzjoni tal-għoti tal-ħelsien mill-arrest u mhux bħala sura partikolari ta' żamma jew detenzjoni tal-imputat[49]. Dan ukoll huwa l-argument tal-intimat f'din il-kawża. Min-naħa tiegħu, ir-rikorrent irid li r-rabta imposta fuqu li huwa ma joħroġx mid-dar tiegħu imissha titqies bħala kundizzjoni ta' non-liberta' u mhux bħala waħda ta' ħelsien mill-arrest b'kundizzjoni;

Illi r-rikorrent jsejjes l-argument tiegħu fuq fehmiet espressi mill-Qorti Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem dwar iż-żamma taħt arrest fi djarhom ta' persuni akkużati jew suspettati bi twettiq ta' reati fid-dawl tad-dispożizzjonijiet tal-artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni. F'dawn is-sentenzi jingħad b'mod ċar li l-arrest domiċiljari li għalih kienu suġġetti l-applikanti partikolari "*constituted deprivation of liberty within the meaning of article 5*"[50] tal-

[48] Art. 574A(7) tal-Kap 9

[49] Ara per eżempju, App. Krim. Inf. DS **26.1.2007** fil-kawża fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Johann Sultana et*** fejn dik il-Qorti fissret bħala "*misnomer*" it-termini "*house arrest*" kif imħaddma mill-Qrati fl-għoti tal-ħelsien mill-arrest

[50] QEDB **11.1.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***N.C. vs Italja*** (Applik. Nru. 24952/94), par. 33 u **30.9.2004** fil-kawża fl-ismijiet ***Nikolova vs Bulgarija (Nru. 2)*** (Applik. Nru. 40896/98), par. 60, fost oħrajn.

Konvenzjoni. Din ix-xejra ta' ħsieb baqgħet tintwera wkoll f'każi maqtugħa fl-aħħar żminijiet[51]. Madankollu, f'kawża oħra[52], filwaqt li tenniet li kemm l-arrest preventiv u kif ukoll il-"*house arrest*" kienu jammontaw għaċ-ċaħda tal-ħelsien għall-finijiet tal-artikolu 5(1)(ċ), dik il-Qorti għamlitha ċara li kellha tagħraf bejn il-wieħed u l-oħra billi "*the same cannot be said of replacing detention in prison with house arrest because this entails a change in the nature of the place of detention from a public institution to a private home. Unlike house arrest, detention in prison requires integration of the individual into an overall organization, sharing of activities and resources with other inmates, and strict supervision of the authorities of the main aspects of his day-to-day life*.";

Illi l-Qorti jidhrilha xieraq li tiċċara li fil-każijiet kollha li fuqhom jistrieħ ir-rikorrent, l-arrest domiċijari kien miżura ta' arrest effettiv, maħsub f'dispożizzjoni espressa tal-liġi nazzjonali u ma kienx riżultat ta' kundizzjoni ta' liberta' provviżorja. Kemm hu hekk, fil-każ ta' ***Nikolova***, jirriżulta b'mod ċar li l-ordni li hija tinżamm arrestata f'darha kien sura oħra ta' arrest u dan qabel ma hija ngħatat il-ħelsien mill-arrest ("*bail*"). Ladarba ngħatat il-liberta' provviżorja, il-Qorti lanqas biss qieset aktar il-kwestjoni taħt l-artikolu 5 tal-Konvenzjoni;

Illi din il-Qorti hija tal-fehma li kieku l-"*house arrest*" kif imħaddem mill-Qrati tagħna fil-kompetenza kriminali tagħhom kellu jitqies bħala sura ta' arrest jew detenzjoni, allura x'aktarx jista' jingħad li dejjem ikun illegali u bi ksur tal-artikolu 5(1) tal-Konvenzjoni minħabba li jkun jonqos fih l-element tal-"proċedura preskritta bil-liġi" li jrid l-istess artikolu biex arrest ikun skond il-liġi, ladarba l-liġi tagħna ma tippreskrivix espressament il-possibilita' ta' arrest bħal dan. Min-naħa l-oħra, diġa' rajna kif, fi kliem l-artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni, il-ħelsien waqt il-pendenza tal-proċeduri jista' jkun kundizzjonat b'garanziji biex il-persuna hekk meħlusa tidher għall-proċeduri. Dan ifisser, għalhekk, illi

[51] QEDB **30.3.2006** fil-kawża fl-ismijiet ***Pekov vs Bulgarija*** (Applik. Nru. 50358/99), f'par. 73

[52] QEDB **2.8.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Mancini vs Italja*** (Applik. Nru. 44955/98), f'par. 19

l-prattika tal-imposizzjoni tal-"*house arrest*" mill-Qrati ta' kompetenza kriminali għandha titqies bħala kundizzjoni marbuta ma' dak il-ħelsien kundizzjonat u mhux xort'oħra;

Illi bilkemm għandu għalfej jingħad illi b'"detenzjoni" jew "arrest" legali fis-sistema tagħna wieħed jifhem iż-żamma ta' persuna f'ħabs, faċilita' korrettiva jew post ieħor li jitqies bħala ħabs għall-finijiet tal-liġi[53]. Id-dar ta' abitazzjoni ta' persuna ma taqax f'tifsira bħal din, sakemm il-Ministru ma jordnax hekk speċifikatament fil-Gażżetta tal-Gvern[54];

Illi huwa minnu li jista' jingħad li, fil-każ tar-rikorrent, il-kundizzjoni imposta mill-Qorti tal-Maġistrati li, sabiex ikun jista' joħroġ minn daru ħalli jmur jara 'l bintu, kellu jmur taħt skorta minn uffiċjal tal-Pulizija kienet turi li dan tassew kien baqa' miżmum arrestat f'daru. Il-Qorti tqis, iżda, li dik il-kundizzjoni kienet immirata iżjed biex toffri ħarsien lill-minuri nnifisha u lil ommha li, fil-każ li kellu r-rikorrent, kienet il-persuna li allegatament kienet il-vittma tar-reat li r-rikorrent kien mixli bih;

Illi għalhekk, meta jinġabru dawn il-konsiderazzjonijiet kollha, il-Qorti tasal għall-fehma li r-rabta li r-rikorrent ingħata biex ma joħroġx minn daru ma kinitx sura oħra ta' arrest jew żamma pendenti l-proċeduri kontrih, imma għall-kuntrarju kienet kundizzjoni minn fost oħrajn tal-ħelsien mill-arrest li kien ingħata, b'mod illi mat-twettiq tagħha u sakemm damet isseħħ ma baqax jgħodd iżjed dwarha l-artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni;

Illi **r-raba' lment tar-rikorrent** huwa fis-sens li seħħ dewmien fl-għoti lilu tal-ħelsien mill-arrest b'mod tali li l-piena li spiċċa ngħata mas-sentenza kienet għal żmien aqsar minn kemm kien dam arrestat, ukoll jekk wieħed ma jqisx bħala arrest iż-żmien tal-"*house arrest*" tiegħu. Hawnhekk jeħtieġ li wieħed jerġa' jqis il-fatti. Ir-rikorrent tressaq b'arrest fl-1 ta' Settembru, 2005, u nħeles effettivament fil-21 ta' Diċembru ta' wara. Dan ifisser li r-

---

[53] L-Att IX tal-1976 (Kap 260)
[54] Art. 3 tal-Kap 260

rikorrent dam arrestat mija u ħdax-il (111) jum. Huwa reġa' tilef il-ħelsien mill-arrest bid-degriet tat-8 ta' Mejju, 2006, u s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati ngħatat fis-7 ta' Lulju, 2006. Dan ifisser li r-rikorrent reġa' dam sittin (60) jum arrestat qabel ma ngħatat is-sentenza. B'kollox jirriżulta li r-rikorrent ġarrab mija u wieħed u sebgħin (171) jum ta' arrest preventiv;

Illi ż-żmien li r-rikorrent inżamm arrestat sakemm instema' l-appell tiegħu ma jistax jitqies aktar bħala arrest preventiv għall-finijiet tal-artikolu 5(1)(ċ) tal-Konvenzjoni, iżda bħala arrest taħt l-artikolu 5(1)(a)[55]. Għalhekk, ma jibqax japplika lanqas l-artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni;

Illi meta wieħed jara li s-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali ikkundannat lir-rikorrent għal piena ta' sena, xahar u ħmistax-il jum, jirriżulta li ż-żmien li r-rikorrent dam effettivament taħt arrest preventiv kien anqas miż-żmien kollu li huwa kien ġie ikkundannat mas-sentenza li għaddiet f'ġudikat. Għall-preċiżjoni, madankollu, jingħad li wkoll kieku, per eżempju, il-Qorti tal-Appell Kriminali irrevokat u ħassret is-sentenza ta' ħabs mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, dan ma kienx ifisser tabilfors li ż-żmien li r-rikorrent kien inżamm taħt l-arrest preventiv kien se' jsir b'daqshekk biss wieħed "illegali" li jmur kontra l-artikolu 5 tal-Konvenzjoni[56]

Illi fil-**ħames ilment** tiegħu, r-rikorrent jgħid li l-"awtoritajiet ma wżawx dik l-i*special diligence* meta hemm persuna detenuta". Ir-rikorrent ma wera bl-ebda mod fejn sar in-nuqqas minnu lamentat. Lanqas ma fisser għal liema "awtorita'" qiegħed sewwasew jirreferi. La ressaq provi dwar din iċ-ċirkostanza u lanqas għamel xi sottomissjonijiet biex jissostanzjaha. Għalhekk, din il-Qorti ma ssibx l-imsemmi lment mistħoqq;

---

[55] QEDB **27.6.1968** fil-kawża fl-ismijiet ***Wemhoff vs Repubblika Federali tal-Ġermanja*** (Applik. Nru. 2122/64), f'paġ. A-9 tal-konsiderazzjonijiet ta' dritt
[56] Kumm. EDB **14.7.1977** fil-kawża fl-ismijiet ***Krzycki vs Repubblika Federali tal-Ġermanja*** (Applik. Nru. 7629/76)

Illi dwar **is-sitt ilment tar-rikorrent**, huwa jgħid li ġarrab ksur tal-artikolu 5(4) tal-Konvenzjoni għaliex biex talab stħarriġ dwar il-legalita’ tal-arrest tiegħu, huwa kellu jdur lejn l-istess Qorti li kienet imponietlu l-kundizzjonijiet tal-ħelsien mill-arrest li għalih kienu qawwijin iżżejjed, u li dan mhuwiex ir-rimedju li għalih jaġseb l-imsemmi artikolu;

Illi l-artikolu 5(4) tal-Konvenzjoni jgħid li “*Kull min ikun ipprivat mil-liberta’ tiegħu b’arrest jew b’detenzjoni jkollu dritt li jagħmel proċeduri biex il-legalita’ tad-detenzjoni tiegħu tiġi deċiża malajr minn qorti u l-liberta’ tiegħu tiġi ordnata jekk id-detenzjoni ma tkunx skond il-liġi.*”;

Illi jidher li r-rikorrent qiegħed iqis li ladarba l-proċedura maħsuba fl-artikolu 412B tal-Kodiċi Kriminali ma teskludix il-possibilita’ li l-Qorti li quddiemha jitressaq rikors b’talba għar-reviżjoni tal-legalita’ tal-arrest tkun l-istess Qorti li tkun tat l-ordni tal-arrest, b’daqshekk iseħħ ksur tal-artikolu 5(4) tal-Konvenzjoni;

Illi l-Qorti ma jidhrilhiex li dan l-ilment, kif formulat, huwa wieħed li jwassal għall-konklużjoni li jippretendi r-rikorrent. Fl-ewwel lok, l-imsemmi artikolu 412B bl-ebda mod ma jordna li rikors bħal dak irid tabilfors jitressaq quddiem l-istess Qorti li tkun ordnat l-arrest[57]. Fit-tieni lok, it-talba għal reviżjoni ta’ legalita’ ta’ arrest għandha minn talba li tista’ ssir lil kull Qorti meta tintalab tibdel *contrario imperio* xi provvediment li tkun tat qabel. Rikorsi bħal dawn jitressqu dejjem quddiem l-istess Qorti li tkun tat il-provvediment li tiegħu tintalab ir-reviżjoni jew saħansitra t-tħassir: ħadd ma jgħaddilu minn moħħu li jressaq talba bħal din quddiem Qorti li ma tkunx dik li tat tali provvediment;

Illi, madankollu, l-ilment tar-rikorrent ifalli għaliex l-artikolu 5(4) ma jgħoddx għaċ-ċirkostanzi partikolari tal-arrest li ġarrab hu u dan għaliex l-arrest tar-rikorrent kien ordnat mill-Qorti li quddiemha tressaq. Kemm hu hekk, huwa stabilit li “*The theory underlying Article 5(4) is that a*

[57] Dan jidher b’mod partikolari fl-artikolu 412B(3) fejn rikors bħal dak irid jitressaq quddiem il-Qorti Kriminali dment li l-proċeduri jkunu għadhom pendenti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati bħala Qorti Istruttorja.

judicial remedy should be available to review the legality of an administrative act of detention. If, therefore, the initial decision to detain is taken by a 'court', Article 5(4) becomes redundant; the required supervision is 'incorporated in the decision' of the court that ordered the detention"[58]. Din hija fehma li toħroġ ċara wkoll minn deċiżjonijiet tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem meta ġiet biex tfisser u tapplika din id-dispożizzjoni tal-Konvenzjoni[59] u li turi li dan il-prinċipju jgħodd ukoll fejn iż-żamma jew l-arrest ikunu ordnati matul is-smigħ ta' proċeduri kriminali fil-konfront ta' persuna;

Illi għalhekk il-Qorti ma tistax tilqa' lanqas dan l-ilment tar-rikorrent;

Illi **s-seba' lment** tar-rikorrent jirreferi għal dewmien mhux mistħoqq fil-kawża tiegħu sa ma nqatgħet. Dan huwa lment imsejjes fuq l-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni li jagħti dritt li kull min ikun (fost l-oħrajn) mixli bit-twettiq ta' reat kriminali li jkollu smigħ imparzjali u pubbliku fi żmien raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'liġi. F'dan ir-rigward, ir-rikorrent jillimita l-ilment tiegħu għall-kwestjoni tad-dewmien;

Illi, kif joħroġ mill-fatti fuq imsemmija, r-rikorrent tressaq il-Qorti b'arrest fl-1 ta' Settembru, 2005. Il-Qorti tal-Maġistrati tat is-sentenza fis-7 ta' Lulju, 2006. Matul iż-żmien li kienet qegħda tinstema' l-kawża, tqanqlu bosta episodji dwar il-kundizzjonijiet tal-ħelsien mill-arrest li l-Qorti kienet imponiet fuq ir-rikorrent u każ ieħor fejn l-istess rikorrent reġa' tressaq biex iwieġeb għall-akkuża li kien kiser dawk il-kundizzjonijiet. Matul dak iż-żmien, anzi sa kważi tliet xhur minn mindu kien tressaq l-ewwel darba taħt arrest, il-Qorti kienet semgħet ix-xhieda ta' bosta persuni u wkoll is-sottomissjonijiet tal-avukat difensur u tal-avukat tal-parti ċivili u tal-Prosekuzzjoni. Jirriżulta wkoll li s-seduti kienu qegħdin jinżammu regolarment. Jidher li l-aktar żmien ittieħed f'udjenzi biex jinstemgħu in-numru ta' rikorsi li ressaq ir-rikorrent dwar il-kundizzjonijiet

---

[58] Harris, O'Boyle & Warbrick, *op. cit.*, paġ. 151
[59] Ara, per eżempju, QEDB **18.6.1971** fil-kawża ***DeWilde, Ooms & Versyp vs Belġju*** (Applik. Nru. 2832/66, 2835/66, 2899/66) par. 76

tal-liberta' provviżorja u l-każ tat-tqanqil min-naħa tiegħu tal-kwestjoni kostituzzjonali. Meta tqajmu dawn l-episodji, il-Qorti tal-Maġistrati kienet tieqaf milli tkompli tisma' x-xhieda sakemm tagħti l-provvedimenti meħtieġa;

Illi r-rikorrent ma jilmintax b'mod speċifiku għal-liema parti mill-proċedura, skond hu, twalet aktar minn kemm kien raġonevoli, iżda jidher li jillimita l-ilment tiegħu għall-proċedimenti fl-ewwel istanza, għaliex, dwar il-proċeduri fi stadju tal-appell, jgħid li saħansitra l-imħallef li kien qiegħed jippresjiedi l-Qorti tal-Appell Kriminali kien ġab il-kawża 'l quddiem biex jagħti s-sentenza tiegħu qabel id-data li l-appell kien oriġinarjament imħolli għaliha;

Illi meta l-Qorti qieset il-mixja tal-kawża tar-rikorrent u rat li kien hemm bosta episodji "marġinali" għall-akkuża minnha nfisha li ħadu ħin mhux traskurabbli tal-Qorti tal-Maġistrati, u meta qabblet dak li ġara ma' dak li jrid l-artikolu 6(1), issib li ma jistax jingħad li l-proċeduri twalu aktar minn kemm kien raġonevoli jew li l-każ ma kienx jistħoqqlu l-attenzjoni li fil-fatt ingħata. Il-Qorti, f'dan ir-rigward, tagħmel tagħha l-argumenti mressqin mill-intimat fir-Risposta tiegħu dwar dan l-ilment, għaliex jiġbru sewwa l-pożizzjoni korretta u l-applikazzjoni tal-prinċipji li jirregolaw l-imsemmi artikolu;

Illi, għal dawn ir-raġunijiet ukoll, din il-Qorti ma ssibx li dan l-ilment tar-rikorrent huwa mistħoqq;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

Tiddikjara li r-rabta li r-rikorrent kellu li ma joħroġx minn daru (l-hekk imsejjaħ "*house arrest*") kien kundizzjoni minn fost bosta għall-ħelsien mill-arrest tiegħu u mhux sura oħra ta' arrest skond l-artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni;

Tiddikjara li ma seħħ l-ebda ksur tal-jeddijiet fundametali tar-rikorrent kif maħsuba fl-artikoli 5(3), 5(4) u 6(1) tal-Konvenzjoni fl-ebda wieħed mis-seba' lmenti mressqin minnu;

Tiċħad it-tielet talba tar-rikorrent billi din hija konsekwenzjali għaż-żewġ talbiet ta’ qabilha; u

Tordna lill-istess rikorrent iħallas l-ispejjeż tal-kawża.

Moqrija

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------